

DIŞ TİCARETTEN BÜYÜMEYE 3.5 PUANLIK KATKI SAĞLANDI

Tüketimin gücü %7,3 büyümeyi getirdi

Türkiye ekonomisi yılın ilk çeyreğinde iç ve dış talebin olumlu katkısıyla yüzde 7,3 büyümeye gösterdi. Ukrayna-Rusya savaşı, TL'deki değer kaybı ve yüksek enflasyonun etkisiyle yılın geri kalanında büyümenin yavaşlaması bekleniyor.

ŞENEM TURHAN

Türkiye ekonomisi 2022 yılının ilk çeyreğinde beklentilere paralel yüzde 7,3 büyümeye gösterdi. Bu büyüme oranıyla büyüme verileri açıklanan ülkeler arasında Türkiye dünyada 6'ncı sırada yer alırken OECD ülkeleri arasında ise Suudi Arabistan ve İngiltere'nin ardından üçüncü en hızlı büyüyen ülke oldu.

Ekonomideki hızlı büyümede özellikle vatandaşın tüketimi etkili olurken tüketimin de stoklardan karışılması dikkat çekti. Dağ talep de büyümeye güçlü bir katkı verdi. Analistler öncü göstergelerin ikinci çeyrekteki hızlanan iç taleple bir yavaşlamaya işaret ettiği vurgularken ikinci çeyrekte büyümede güç kaybı görüleceğini son iki çeyreğin ise Fed'in adımıyla tüm dünya için büyüme hızının düşmesiyle birlikte büyüme hızının daha zor hale getireceğine dikkat çekti. Analistler 2022 yıl sonu için büyüme beklentisini yüzde 0,5 ile 4 arasında değişiyor. Ancak ortak kamu bu yılın en hızlı büyümesi ilk çeyrekte görüldü.

CARİ FİYATLARLA DOLAR BAZINDA YÜZDE 4,8 KÜÇÜLMÜŞ

TÜRK verilerine göre ilk çeyrekte Türkiye ekonomisinin büyüklüğü cari fiyatlarla geçen yılın aynı çeyreğine göre yüzde 79,5 artarak 2 trilyon 496 milyar 328 milyon TL'ye ulaştı. Dolar bazında cari fiyatlarla ise 179 milyar 800 milyon dolar oldu ve geçen yılın ilk çeyreğine göre yüzde 4,8 küçültüme yaşandı. Kişi başı milli gelir ise TÜİK'in nüfus verileri ışığında hesaplandığında 9 bin 374 dolara düştü. 2022 yıl sonu itibarıyla kişi başı milli gelir 9 bin 539 dolarıdır. Kişi başı milli gelir 2018 yılından bu yana 10 bin dolara altın da sedyordu. Mevmin ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYİH, bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,2 arttı.

TÜİK'in üretim yöntemiyle göre safi yurtiçi hasıla hesabına göre taram yılın ilk çeyreğinde nerdeyse durdu. Geçen yılın ilk çeyreğine göre taram sektöründe sadece yüzde 0,9'luk artış yaşanırken hıman büyüme katkısı 0,03 puan hesaplandı. Özellikle yüksek gıda enflasyonu ve uluslararası kısıtlamalar dikkate alındığında tarım sektöründe bir durgunluk analistler tarafından öngörüldüğü dönem için endişe verici olarak yorumlandı.

SANAYİDE İVME KAYBI OLSA DA BÜYÜME SÜRECEK

Sanayi sektöründe yüzde 7,4'tük büyüme var. İlk çeyrek büyüme oranı sanayi üretiminin katkısı 1,64 puan oldu. İmalat sanayii yüzde 7,6'lık büyümesiyle 1,39 puan katkı verdi. Makine teçhizat yatırımlarında ilk çeyrekte yine yükseliş gözlemlense de fazla güçlü bir yapı ortaya koymaması sanayi üretiminde gelecek çeyrelerdeki katkıyı kısıtlayabilir. İnaaat sektörü 2022 ilk çeyrekte yüzde 7,2 daraldı ve Türkiye ekonomisinin büyümesini 0,4 puan geriletti. İnaaat sektörü için çeyreklik katkıyı yüzde 1,03 puan katkı verdi. Geçen yıl yaşanan kapamalar son dönemlerde yaşanan durgunluk önümüzdeki çeyrelerde getirilen teşviklere rağmen sanayi sektörünün büyüme önemli bir katkı getiremeyeceğini ortay koyuyor.

HİZMETLERDE BAZ ETKİSİ HIZLI ARTIŞI DESTEKLEYİYOR

Hizmetler sektörü pandemi sonrası güçlü toparlanmasında ilk çeyrekte oldukça iyi bir performans gösterdi.

Diğer ülkelerden pozitif ayrışma devam edecek

HAZİNE ve Maliye Bakanı Nureddin Nebati, Twitter hesabından, yaptığı değerlendirmede 2021 başından itibaren gerçekleşen dengeli büyüme kompozisyonunu, 2022 ilk çeyreğinde de devam ettiğini bildirdi. Nebati, iç talebin ve net dış talebin büyüme katkısına dikkati çekerek sunulan kaydetti: "İlk çeyrekte, iç talebin büyüme katkısı 3,9 yüzde puan olurken net dış talep büyüme 3,5 yüzde puan katkı sağlamıştır. Üretim kapasitemizin güçlenmesi açısından önem arz eden makine ve teçhizat yatırımları yüzde 10,5 artışla 10 çeyrelik artış eğilimini sürdürmüştür. Küresel ölçekte vuku bulan olaylar neticesinde girdi maliyetlerindeki artışlar üretimimiz üzerinde risk oluşturmasına rağmen üretimi destekleyen politikalarımız sayesinde diğer ülkelerden pozitif ayrışmaya devam edeceğimizi öngörüyoruz."

REEL SEKTÖR BÜYÜMEYİ NASIL YORUMLADI

TOBB Başkan Rifat Hisarcıklıoğlu: Maliyetlerdeki artış, tedbir sunularına rağmen üretim, yatırım için yarı gücümüzde çalışıyoruz. Kapsayıcı, sürdürülebilir büyüme için en önemli ve enflasyon odaklıyız. El birliği, aklı birliği ile daha çok çalışma zamanı.

DEİK Başkan Nail Olpak: Büyüme negatif bir küresel ortamda dahi, yılın ilk çeyreğinde yüzde 7,3 oranında büyüme başını gösteren Türkiye, bu yıl da dünya ülkelerinden pozitif ayrışacaktır. Bu güçlü büyüme ile yıl sonu hedefi yüzde 5

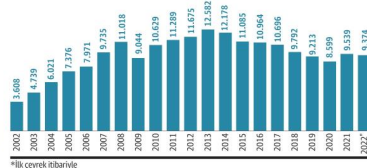

devam etmesinin önümüzdeki dönem üretim kapasitemizin güçlenmesi açısından önem arz ettiğini kaydetti. Açıklamada, "İç ve dış talebin dengeli katkı verdiği büyüme kompozisyonunun 2022 yılının kalan döneminde de devam etmesi, sürdürülebilir büyüme ve makroekonomik dengeler açısından oldukça önemlidir" denildi. 2022'de küresel ticarete Ukrayna savaşı kaynaklı bir ivme kaybı görülse de ihracatçının ürün ve pazar çeşitlendirilmediği baştanın ihracatın daha da kuvvetli seyredeceğine işaret ettiği vurgulanan açıklamada şöyle denildi: "Turizmde ilk çeyrekteki olumlu görünümün yılın kalan döneminde de devam edeceği, bu durumun büyüme destekleyeceği öngörülmektedir. Yüksek katma değeri, sürdürülebilir, dengeli, kapsayıcı ve vatandaşlarımızla refahı artışı sağlayan büyüme performansını kalıcı hale getirmek en önemli hedeflerimizdendir."

büyüme çok rahatlıkla yakalanabilir. **ASO Başkan Nurettin Özdebir:** Büyümenin topluma yansımada olduğu önemlidir. Burada büyümenin kalitesi ön plana çıkmaktadır. Çalışanların yarı geçen yılın birinci çeyreinde %35,5 ken, bu çeyrekte %31,5 seviyesine gerilemesi, gelir adaletini açısından dikkat edilmesi gereken oldukça önemli bir husus olarak görülmektedir.

ATO Başkan Gürsel Baran: Pandemi sonrası küresel düzeyde çalışanların devam ederken, reel sektörün üretim ve ihracat baştanın katkısıyla sağlanan büyüme, Türkiye'ye pozitif ayrışacaktır. Dünya ekonomisi hem zor bir dönemden geçiyor hem de skantların kosa sârede atılacağına ilişkin umut taşınmıyor.

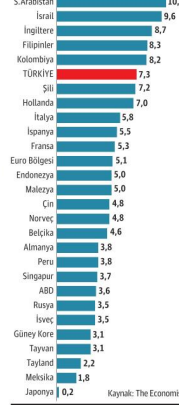
Yıllara göre kişi başı milli gelir (dolar)

Çeyreklere göre büyüme (%)

Ülkelerde 1. çeyrek büyümesi (%)

Yatırımlar ne kadar değişti (%)

Büyümeye 1. çeyrekte kim ne kadar katkı verdi

	Artış (%)	Etkisi (puan)
ÜRETİM		
Tarım	0,90	0,03
Sanayi	7,40	1,64
İmalat sanayi	7,60	1,39
İnaaat	-7,20	-0,40
Hizmetler	14,90	3,33
Bilgi-iletişim	16,80	0,55
Finans, sigorta	24,20	1,17
Gayrimenkul	5,40	0,46
İdari destek hizmet	8,90	0,44
Kamu yönetimi	5,20	0,60
Diğer hizmet	6,80	0,18
Vergi-subsidyasyon	-4,90	-0,56
HARCAMA		
Vatandaşın tüketimi	19,50	11,61
Devletin tüketimi	0,90	0,12
Toplam yatırımlar	1,10	0,28
İhracat	16,80	3,94
İthalat	2,30	-0,47
Stoklar	-	-8,18

Vatandaşın harcamaları ikiye katlandı

TÜİK verilerine göre cari fiyatlarla vatandaşın harcamalarında iç tüketim artışları yaşandı. Vatandaşın dayanıklı mallara harcamaları geçen yılın ilk çeyreğine göre yüzde 97,3 artarken yarı dayanıklı mallara yönelik harcamalar yüzde 104 bitti. Dayanaksız mallara yönelik harcamalarında yüzde 100,1 artış yaşandı. Hizmetler sektörüne yapılan harcamalarda artış ise yüzde 85 oldu.

Vatandaşın 1. çeyrekte nereye harcadı (milyon TL)

İşgücünün payında keskin düşüş sürüyor

TÜİK verilerine göre güçlü büyüme sağlansa da işgücünün bu hızlı büyümeyi yaratığı katma değerin aldığı payda gerileme devam ediyor. İşgücü ödemelerinin (Gayrisafi Katma Değer içerisindeki pay) bu yıl ilk çeyrekte yüzde 31,5 oldu. 2020 ilk çeyrekte bu pay yüzde 39,1, 2021 ilk çeyrekte ise yüzde 35,5 seviyesindedir. Ekonomist Fatih Özatay işgücünün aldığı payın düşmesine yönelik "Ücretler kısındıyor, sermaye sahipleri kazıyor. Ücret artışı enflasyonun arkasında kalıyor" yorumunu yaptı. İşgücü ödemelerinin aldığı paydaki yüksek düşüş ve yüksek enflasyon satın alma gücünde gerilemeyi de ortaya koyuyor. Öte yandan net işletme artırlanma geliri payı ise geçen yılın ilk çeyreğinde yüzde 45,6 ken bu yıl ilk çeyrekte yüzde 47,5'e yükseldi.

Büyümede yavaşlama öngörülüyor

UZMANLAR, ilk çeyrek büyümesinin iç ve dış talepten kaynaklandığını ancak önümüzdeki çeyrelerde kişinin de yavaşlama sinyali verdiğine dikkat çekti. Özellikle yükselen cari etkisiz tüketici güven endeksi, beyaz eşya satışları gibi önemli verilerin vatandaşın tüketiminde yavaşlama olduğunu ortaya koyarken bu durumun büyümenin kalıcılığı konusunda soru işaretleri yarattığını dile getirdi.

UZMANLAR VERİYİ NASIL YORUMLADI

İç talebi artırıcı politikalar olabilir

Özellikle hızlanan enflasyonun önüne alınan talebi tüketime itmesi etkili olmuştur. İkinci hizmetler tarafından geçen yılın kapanmalarının arkasından bu sene çok daha güçlü devreye girdiği görülmüştür. Turizm, yeme içme gibi bu muhtemelen devam edecek hizmetler baz etkisi var. Finans sektörü bilançolarından görmüştük TÜFE'ye endeksi tabanlı yeme içme gibi. Bu muhtemelen devam edecek hizmetler baz etkisi var. Her çeyrekte daha yavaşlama görüleceği bu sene. Ama burada öngörümüzü biraz zorlaştırın dış talepte zayıflama daha netleşecek. İç talep zaten yavaşlayacak. İç talebi artırıcı ekonomik politikaları devreye girebilir. Enflasyon ve cari açık maliyeti artar ama büyüme tercih iç talepte canlanmayı büyümeyi biraz daha destekleyebilir. Kalıcı olmaz ama çeyrelik bazda destek gelebilir.

Turizm, yeme içme gibi sektörlerin geçen yılın baz etkisiyle daha hızlı büyüme katkısı ise 1,17 puan olarak gerçekleşti. Önümüzdeki çeyrelerde karlılık artışı son sürmesi beklenen finans sektöründe hükümetin kredileri ise yavaşlatma arzusu var. Ancak yine de büyüme katkısı sektörün sürer. Bilgi iletişim sektöründe yüzde 16,8 büyümeyle 0,55 puanlık katkı sağlarken, gayrimenkul sektörü yüzde 16,8 büyümeyle 0,55 puanlık katkı verdi. İdari destek hizmet sektöründe yüzde 8,9, kamu yönetimi yüzde 5,2 ve diğer hizmetler yüzde 6,8'lik ilk çeyrek büyüme oranlarına ulaştılar.

Net ihracat katkısı azalabilir

İlk çeyrekte net ihracatın büyüme katkısının yüksek olmasına yardımcı oldu. Yatırım tarafında ise, kapasite kullanım oranlarının yüksek seyretmesi, artan finansman ve girdi maliyetlerine karşın, yatırımların devam etmesini sağlıyor. Ancak, önümüzdeki dönemde ilişkin ihracat sipariş beklentilerindeki düşüş ve emtia fiyatlarındaki küresel artış, net ihracat katkısının senenin kalanında azalabileceğine işaret ediyor. Artan enflasyon harcanabilir gelirler üzerinde baskı yarattığı için senenin kalanında net ihracatın harcamalarda da bir yavaşlamaya görebiliriz. Üretim tarafında ise genelle yaygın bir büyüme söz konusu. Öncü göstergeler, bu tarafta sınırlı bir yavaşlama olabileceğine işaret ediyor. Öte yandan artan enflasyon nedeniyle gelir dağılımındaki bozulmanın devam ettiğini tespit ediyoruz.

VATANDAŞIN TÜKETİMİ NASIL BİR SEVİR İZLEYECEK? TÜİK'in harcamalar yöntemiyle hesabı ise iç talebin yılın ilk çeyrekte damga vurduğunu gösteriyor. Vatandaşın tüketim harcamaları yüksek enflasyonun talebi öne geçmesiyle yüzde 19,5'lik büyüme gösterdiği ilk çeyrekte. Bunun Türkiye ekonomisinin büyümesine katkısı 11,6 puan. Uzmanlar önümüzdeki çeyrelerde de iç talebin büyüme katkısının yavaşlayacağına ilişkin beklileri. Ancak iç talebi artırıcı adımların alınması da muhtemel. Bunun başında kamu yönetimi yüzde 6,8'lik ilk çeyrek büyüme oranlarına ulaştılar.

Net ihracat katkısı azalabilir

İlk çeyrekte net ihracatın büyüme katkısının yüksek olmasına yardımcı oldu. Yatırım tarafında ise, kapasite kullanım oranlarının yüksek seyretmesi, artan finansman ve girdi maliyetlerine karşın, yatırımların devam etmesini sağlıyor. Ancak, önümüzdeki dönemde ilişkin ihracat sipariş beklentilerindeki düşüş ve emtia fiyatlarındaki küresel artış, net ihracat katkısının senenin kalanında azalabileceğine işaret ediyor. Artan enflasyon harcanabilir gelirler üzerinde baskı yarattığı için senenin kalanında net ihracatın harcamalarda da bir yavaşlamaya görebiliriz. Üretim tarafında ise genelle yaygın bir büyüme söz konusu. Öncü göstergeler, bu tarafta sınırlı bir yavaşlama olabileceğine işaret ediyor. Öte yandan artan enflasyon nedeniyle gelir dağılımındaki bozulmanın devam ettiğini tespit ediyoruz.

COFACE EKONOMİSTİ SELTEM İYİĞÜN: Büyüme için büyük katkıları net tüketim tarafından geldiğini görüyoruz. Bunun nedenlerinden biri, yüksek enflasyon nedeniyle tüketim harcamalarının bir kısmının öne çekilmesi olarak gösterilebilir. Senenin ilk çeyreğinde reel ihracatın, reel ihracatın daha fazla artması, leceği zam geliyor. Maas artışları yine talebin güçlü kalmasını sağlayabilir ancak sonucu daha yüksek enflasyon ve cari açık olarak geri dönmeye. Devletin tüketim harcamaları yüzde 0,9'luk büyüme gösterdi. Bunun büyüme katkısı 0,12 puan gibi düşük bir seviyeye oldu. Toplam yatırımlarda ise büyüme yüzde 1,1 ekonomiyeye katkı ise 0,28 puan. İhracat ilk çeyrekte savaşa rağmen güçlü seyri korudu ve yüzde 16,8'lik büyüme gösterdi. İthalat ise yüzde 2,3'ük artış yaşandı. Böylece dış talebin ekonomik büyüme katkısı 3,47 puan oldu. Uzmanlara göre dış talebin seyri hem savaşa hem de Av-

İç talepte yavaşlama görülmeye muhtemel

rupa'nın büyümesiyle çok ilgili olacak. Parasal sıkılaştırmalar adımıyla da dış talebi düşürülebilir etkiler arasında. Analistler dış talebin artmasıyla vatandaşın da olsa yavaşlayacağını tahmin ediyor.

STOKLAR BÜYÜMEYİ 8,18 PUAN GERİLETİYOR Harcamalar tarafından en dikkat çekici olan durum ise stok değişimlerinin Türkiye ekonomisindeki büyümesini 8,18 puan aşağı çekmesi. Uzmanlar bunun yüksek tüketimin stoklardan karışılmasına olarak yorumlarken önceki çeyrekte de stokların büyümeye negatif katkı yaptığını hatırlattı.

İç talepte yavaşlama görülmeye muhtemel

İhracat pazarımız Avrupa başta olmak üzere küresel ekonomide beklenen yavaşlama ihracat performansımızı olumsuz etkileyebilir. Öte yandan, TL'deki değer kaybı ve enflasyonun güçlü talebi olarak yapılması muhtemel ücret düzenlemeleri iç talebi destekleyerek ekonomik aktivitedeki yavaşlamayı sınırladabilir. Bununla beraber, TL'deki değer kayıplarını sınırlamak üzere gündeme gelen enflasyon endeksi bono/fahri ürününün, tedavilecek halinde zaman içinde piyasa fiyatları yukarı yönlü baskılayabileceğini düşünüyoruz. Bu durum da, ekonomik aktivitede ilerleyen aylarda daha sert bir yavaşlamaya neden olabilir.

İÇ TALEPTE YAVAŞLAMA GÖRÜLMÜŞ MÜHTEMEL Harcamalar tarafından en dikkat çekici olan durum ise stok değişimlerinin Türkiye ekonomisindeki büyümesini 8,18 puan aşağı çekmesi. Uzmanlar bunun yüksek tüketimin stoklardan karışılmasına olarak yorumlarken önceki çeyrekte de stokların büyümeye negatif katkı yaptığını hatırlattı.